

Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine 2012 -2016

Liia Lauri, Heli Mattisen

Sissejuhatus

Alates 2012. aastast saavad Eestis kõrgharidust pakkuda ainult õppe kvaliteedi hindamise läbinud kõrgkoolid. Kõrgharidustaseme õppe läbiviimiseks peab Vabariigi Valitsus andma selleks nn koolitusloa – õiguse õppekavagrupis ja õppes (bakalaureuse-, rakenduskõrgharidus-, magistri-, integreeritud- ja doktoriõpe). Kõrgkoolid, mis on saanud õppe läbiviimise õiguse, peavad vähemalt kord 7 aasta jooksul läbima institutsionaalse akrediteerimise. Lisaks peab kõrgkool läbima kõikides õppekavagruppides vähemalt kord 7 aasta jooksul kvaliteedihindamise. Hindamist viib läbi Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) alates 2012. aastast. Hindamisotsused võtab vastu EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu¹.

Hindamise aluseks on kõrgkooli eneseanalüüsi aruanne, seejärel viib rahvusvaheline ekspertkomisjon läbi kõrgkooli külastuse, mille käigus vestleb õppekavagrupi juhtide, õppejõudude, üliõpilaste, tööandjate, vilistlaste ja teiste partneritega ning tutvub kõrgkooli infrastruktuuriga. Aruande ja külastuselt kogutud info põhjal koostab komisjon aruande viie hindamisvaldkonna lõikes: (1) õppekava ja õppekavaarendus, (2) ressursid, (3) õppeprotsess, (4) õppejõud ja (5) üliõpilased. Igas hindamisvaldkonnas toob komisjon välja õppekavade tugevused ning annab soovitusi valdkonna arendamiseks. Õppekavagrupi kvaliteedi hindamise eesmärk on kõrgkooli sisehindamise ja enesearenduse toetamine, ekspertide hinnangutel on soovitav iseloom.

Ülevaade senisest kvaliteedihindamisest

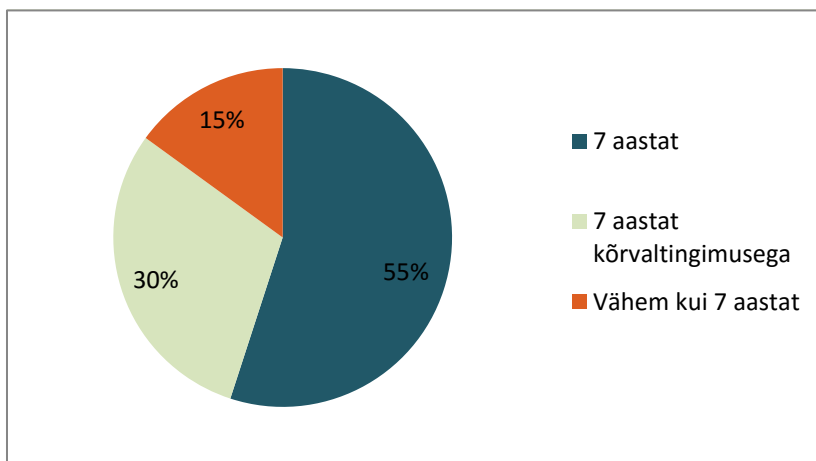
Aastatel 2012-2016 osales õppekavagruppide kvaliteedihindamises 154 eksperti 31 välisriigist. Kõige enam eksperte oli Ühendkuningriigist, Soomest, Hollandist, Saksamaalt, Rootsist, Leedust ja Lätist. Komisjonides osales ka 37 Eesti eksperti, kõrgkooliväliseid eksperte oli 35, üliõpilaseksperpte 21.

---

¹ Kõik hindamisotsused ja aruanded on avalikud EKKA kodulehel:

<http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile/oppekavagrupi-kvaliteedi-hindamine/hindamisotsused-ja-arueded/>

Kõrghariduse hindamisnõukogu on 2012-2016 aastatel läbi viidud hindamiste põhjal vastu võtnud 60 õppekavagrupi hindamisotsust. 33 juhul otsustas hindamisnõukogu, et järgmine hindamine toimub 7 aasta pärast, 9 juhul vähem kui 7 aasta pärast. Kaheksateistkümnel korral otsustas nõukogu, et järgmine hindamine toimub 7 aasta pärast kõrvaltingimusega. Hindamisnõukogu võib seada otsuse juurde kõrvaltingimuse, kui õppekavagrupis esineb mõni konkreetne mittevastavus õigusaktidele või standarditele, mis nõukogu hinnangul on kõrvaldatav kuni kahe aasta jooksul.

Joonis 1. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamise otsused 2013-2016

Hindamised toimusid 21 õppekavagrupis. Alljärgnev tabel võtab kokku hindamistulemused õppekavagruppide ja kõrgkoolide lõikes. Maksimaalselt positiivsed olid hindamistulemused informaatika ja infotehnoloogia, humanitaaria, psühholoogia ja spordi õppekavagruppides, kuigi ka nendel juhtudel jagasid komisjonid hulgaliselt soovitusi õppe kvaliteedi edendamiseks. Kõrvaltingimuse lisas hindamisnõukogu reeglina juhul, kui suures õppekavagrupis oli probleeme mõne üksiku õppekavaga – kas siis õppekava sisu, õppejõudude taseme või ka üliõpilaste üha väheneva arvuga. Lühem periood rakendus väga erinevatel põhjustel, kuid enamasti juhul, kui kõrgkoolis oli hinnatavas õppekavagrupis vähe õppekavu ning sarnased probleemid kordusid kõikide puhul (näiteks Eesti Maaülikooli tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavad, Euroakadeemia ja Tallinna Tehnikaülikooli keskkonnahoiu õppekavad, Lääne-Viru rakenduskõrgkooli sotsiaalteenuste õppekava). Tehnikaülikooli transporditeenuste õppekavagrupi lühema perioodi tingis eelkõige mereakadeemia äsjane liitumine ülikooliga. Tartu Ülikooli meditsiini õppekavagrupis ei pööratud komisjoni hinnangul

piisavat tähelepanu tulevaste arstide sotsiaalsete oskuste ja patsiendikeskse hoiaku kujundamisele. Kõige kriitilisemad olid rahvusvaheliste ekspertide hinnangud keskkonnahoiu, sotsiaalteenuste ja isikuteeninduse õppekavadele Eestis, juurprobleemideks killustatus, tiptasemel õppejõudude vähesus, kasin koostöö kõrgkoolide vahel ja rahvusvahelisel tasandil.

Õppekavagruppide kvaliteedi hindamistest on praeguseks läbi üle kahe kolmandiku. Viimased hindamised (sh doktoriõppe kvaliteedi hindamised) toimuvad aastatel 2017-2018.

Tabel 1. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamise otsused õppekavagruppide ja kõrgkoolide lõikes (2013- 2016)

Bio- ja keskkonnateadused	TÜ	TLÜ	TTÜ	EMÜ*		
Füüsikalised loodusteadused	TÜ	TTÜ				
Humanitaaria	TÜ	TLÜ				
IKT	TÜ	TLÜ	TTÜ	ITK		
Isikuteenindus	TÜ	TTÜ**	TLÜ			
Keeled ja kultuurid	TÜ	TLÜ	EA			
Keskkonnahoid	TÜ	TLÜ	EMÜ*	TTÜ	EA	
Meditiin	Tln THKK	TÜ				
Psühholoogia	TÜ	TLÜ				
Põllumajandus, metsandus, kalandus	EMÜ					
Sisekaitse	SKA					
Sotsiaalteadused	TÜ	TTÜ	TLÜ			
Sotsiaalteenused	TÜ*	TLÜ	LVRKK			
Sport	TÜ	TLÜ				
Tehnika, tootmine, tehnoloogia	TÜ	TTÜ	TTKK	ELA	EMÜ	
Tervishoid	Trt THKK	Tln THKK	TÜ			
Transporditeenused	TTKK	ELA	TTÜ			
Veterinaaria	EMÜ					
Õigusteadus	TTÜ	TÜ	TLÜ*			
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	TLÜ	TÜ				
Ärindus ja haldus	SKA	TÜ	TTÜ	TLÜ	EMTA	EBS

EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu otsus:

7 aastat 7 aastat kõrvaltingimusega vähem kui 7 aastat

** Seatud kõrvaltingimus on tühistatud õppekavale vastuvõtu lõppemise tõttu

* Seatud kõrvaltingimus on täidetud

Eesti kõrghariduse peamised tugevused ja arenguvajadused

Uuringu eesmärk, valim ja meetod

Õppekavagruppide kvaliteedi hindamise otsuste analüüsi eesmärgiks oli kaardistada Eesti kõrgkoolide peamised tugevused ja probleemid ning teha võimalusel üldistusi arenguvajaduste kohta. Otsisime vastuseid järgmistele küsimustele:

- millistele õppekavagruppide kvaliteedihindamise alateemadele on eksperdid enam tähelepanu pööranud;
- millised valdkonnad tuuakse ekspertide poolt välja kui tugevused ning millised vajavad arendamist;
- milliseid on kõige sagedasemad soovitusel.

Käesoleva analüüsi aluseks oleme võtnud 2015. ja 2016 aasta hindamisotsustes (kokku 56 otsust, välja jätsime hindamise pilootvooru IKT õppekavagrupis) õppekavagruppide tasandil antud hinnangud ja soovitusel, st need, mis olid omased kõigile õppekavadele hinnatud õppekavagrupis. Hindamisnõukogu otsused baseeruvad rahvusvaheliste ekspertkomisjonide aruannetel, sisaldades õppekavagruppide tugevusi ja parendusvaldkondi kontsentreeritud kujul. Käesolevas analüüsis leiavad käsitlemist ekspertkomisjonide poolt analüüsitud tugevused või parendusvaldkonnad, mis ilmnevad vähemalt 25% juhtudest st 14 hindamisotsuses.

Tegemist oli kvalitatiivse uuringuga, mistõttu kasutasime analüüsimeetodina kontentanalüüsi, kus kõik hindamisotsustes välja toodud tugevused ja parendusvaldkonnad klassifitseeritakse ja kodeeritakse. Kasutatud on analüüsitarkvara QSR NVivo 10.

Analüüsi piiratus tuleneb asjaolust, et aruannetes esile toodud tugevused ja parendusvaldkonnad võivad olla erineva kaaluga, analüüsis esinevad nad siiski ühe ühikuna. Hindamisotsuste sisuanalüüsil ilmsel, et mitmed teemad tõstatuvad nii kõrgkoolide tugevuste kui arenguvajadustena. Need teemad on allpool eraldi välja toodud. Tugevuste ja parendusvaldkondade juurde lisatud näited on illustreeriva iseloomuga.

Tulemused

Hindamisotsuste sisuanalüüs võimaldab välja tuua rahvusvaheliste ekspertide poolt enam käsitletud teemad – nii tugevused kui arenguvajadused (Tabel 2). Kui tugevus või probleem on ilmnenud vähemalt 14 hindamisotsuses, on selgituseks kõrvale toodud ka vastavalt kas tugevuse või probleemi esinemissagedus. Tugevuse või parendusvaldkonnana käsitletud teemad (koodid) võivad kattuda hindamisnõuetega (nt ressursid), aga ei pruugi (nt õppejõudude koormus). Mõned teemad ilmnesisid hindamisnõuete üleselt, nt koostöö ja rahvusvahelistumine. Need teemad on tulemuste tabelis välja toodud kursiivis.

Tabel 2. Eesti kõrghariduse tugevused ja arenguvajadused 2015. ja 2016.a õppekavagruppide kvaliteedihindamise otsustes (number näitab otsuste arvu)

Teema	Tugevused	Arenguvajadus
Ressursid	43	38
õppekeskkond, laborid	41	9
raamatukogu	17	5
Õppejõud	49	52
teadustöö	22	22
kvalifikatsioon	20	3
motivatsioon	16	-
enesetäiendamine	7	24
<i>välisõppejõudude kaasamine</i>	8	26
koormus	1	20
õpetamisoskused	3	15
<i> mobiilsus</i>	1	15
<i>õppejõudude koostöö</i>	9	11
Õppekava ja õppekavaarendus	47	55
sisu	26	33
õppekava juhtimine, arendus	16	26
lõpetanute tööhõive, tööandjate rahulolu	26	1
Õppimine ja õpetamine		
õppemeetodid	25	17
praktika	21	21
<i>rahvusvahelistumine</i>	17	28
üliõpilaste tagasiside	14	20
üliõpilaste hindamine, tagasiside töödele	5	14

Koostöö	25	31
<i>sh tööandjate, ettevõtete, vilistlastega</i>	18	18
<i>sh Eesti ülikoolidega</i>	1	17
Üliõpilased	40	46
motivatsioon	19	2
rahulolu õppekavaga	17	1
õppejõudude üliõpilaste suhted	17	-
<i>mobiilsus</i>	4	32
väljalangevus	4	26
nõustamine	11	17

Õppekeskkond ja taristu (41/9²)

Oleme juba harjunud sellega, et hindamiskomisjonid toovad välja Eesti kõrgkoolide õppekeskkonna ja taristu väga hea taseme, sh laborid, seadmed ja raamatukogu.

Laborites, klassiruumides ja välibaasides on kättesaadavad õpiressursid, mille tase ületab rahvusvahelisi standardeid. Välitööde jaoks on olemas piisav rahastus ja vajalikud tugiteenused. (põllumajandus, metsandus, kalandus) ³

Kui kõrgkoolide ressursse ja taristut hindavad eksperdid üldiselt positiivselt, siis **õppematerjalide** kättesaadavuse ja ajakohastamise osas nähakse arenguruumi, eriti juurdepääsu ingliskeelsetele elektroonilistele erialamaterjalidele, aga ka piisava hulga eestikeelsete ja erialaõpikute osas.

Õppekavade juhtimine, arendus (16/26) ja sisu (26/33)

Eesti kõrgkoolide tugevus on arenev kvaliteedikultuur, õppekavade vastavus ülikoolide strateegiliste eesmärkidega, toimiv administratiivne tugi õppetöö läbiviimiseks ja õppekavanõukogude töö.

... on oma tudengitele ja õppejõududele kujundanud välja hea õpikeskkonna, mille pidevas parendamises mängib peamist rolli õppetöö kvaliteedijuhtimine õppeprorektori

² Tugevused/arenguvajadused –hindamisotsuste arv, kus teema esineb

³ Kursiivis on tsitaadid hindamisotsustest, sulgudes on märgitud õppekavagrupp

eestvedamisel. Kõrgkoolis on loodud hästitoimiv õpingute siseauditi süsteem. (ärindus ja haldus)

Õppekavad on sidusad, interdistsiplinaarsed, ajakohased, õppekavadel on tugev kontseptuaalne ja akadeemiline alus ning hästi on läbi mõeldud erialase spetsialiseerumise võimalused.

Õppekavad on väga hästi üles ehitatud ja ajakohased. Õppekavade sisu vastab tööturu vajadustele nii Eestis kui rahvusvahelises kontekstis. Õppekavade väljatöötamisel ja arendamisel võetakse arvesse huvirühmade tagasisidet. (õigus)

Mitmel juhul on siiski vajadus õppekavade ajakohastamise ning suurema interdistsiplinaarsuse järele.

Ülikoolis on võetud tervitatav suund laiemate bakalaureusekavade pakkumisele, kuid seejuures tuleb tagada uute õppekavade integreeritus, mitte lihtsalt õppekavade mehaaniline kokkutõstmine. Õppekavajuhtidel peaks õppekavade integreerimisel olema suuremad volitused. (füüsikalised loodusteadused)

Õppekavade arendamisse tuleks läheneda strateegilisemalt ja süsteemsemalt ning kokkulepitut ka dokumenteerida. Õppekavastrateegiaga peaks kaasnema nii pikemaajalisem visioon kui tegevuskava. Õppekavade struktuuri muudatused – suurem interdistsiplinaarsus, integreerimine, laiapõhjalisus vm peaksid lähtuma strateegiast.

Õppejõude, üliõpilaste ja teiste huvirühmade kaasamine õppekavade arendamisse leiab paljudel juhtudel välisekspertide poolt tunnustust, samas paljudel juhtudel viidatakse ka vajadusele huvirühmi paremini kaasata muudatuste kavandamisse ja elluviimisse. Õppekavade administreerimine võib ka sama ülikooli sees olla üsna erineval tasemel.

Hetkel ei ole õppejõud piisavalt kursis muudatuste tagamaadega õppekava(de)s. Et otsustusprotsess ei jääks liiga ühesuunaliseks, tuleks tõhustada eri tasandi õppejõudude omavahelist infovahetust. (sotsiaalteadused)

Süsteematilisemalt tuleks tagasisidestada õppekava tervikuna sh nt kaasata välishindamisse teiste kõrgkoolide õppejõude. Õppekava/programmijuhtide rolli tuleks enam tähtsustada – neid koolitada, näha ette aja- ja finantsressurss ning anda ka suurem vastutus.

Õppekavade sisu osas tehakse ettepanekuid teemade, lähenemisviiside või spetsialiseerumiste lisamiseks õppekavadesse. Sageli kordub soovitus töötada välja süsteemsem lähenemisviis nii õppekavade ajakohastamiseks kui tööturu (sh globaalse tööturu) vajaduste väljaselgitamiseks ja arvestamiseks. Eelkõige tehnika-, loodus- ja täppisteaduste suunal märgitakse vajadust erialaainete õpetamiseks alates esimesest kursusest, et üliõpilastel tekiks ettekujutus õpitavast erialast ning tulevasesest tööst.

Lähenemine õppetööle tuleks muuta üliõpilasekeskseks. Õppekavad peegeldavad liialt õppetoolide ja laborite kitsaid teadushuve ning pole seetõttu heas tasakaalus. Üliõpilastele tuleks pakkuda sisulist sissejuhatust erialasse juba õpingute algul. (füüsikalised loodusteadused)

Õppimine ja õpetamine

Õppemeetodid (25/17)

Õppejõud kasutavad üldiselt mitmekesiseid nüüdisaegseid (sh digitaalseid) õpetamis- ja hindamismeetodeid, üliõpilased on kaasatud teadus- ning koostööprojektidesse, lõputööde juhendamise meetodid on tõhusad.

Õpetamismeetodid ja –vahendid on mitmekülgsed, nüüdisaegsed ja uuenduslikud (interaktiivsed loengud, probleemipõhine õpe, iseseisev töö jne) ning hõlmavad nii praktilisi kui teoreetilisi komponente. (ärindus ja haldus)

Välisekspertid tunnustavad mitmetes kõrgkoolides hästi toimivat **praktikakorraldust** (21/21) ning sidusust teoreetilise ja praktilise õppe vahel.

Õppetöös kasutakse erinevaid meetodeid, et ühendada omavahel teoreetilist ja praktilist õpet. Õppepraktika on hästi korraldatud ja õppekavadesse integreeritud. (õpetajakoolitus)

Praktika korralduse parendamiseks antakse samas mitmeid konkreetseid soovitusi:

Bakalaureuseõppe raames toimuva integreeritud praktika eesmäärke ja õpiväljundeid tuleks konkretiseerida ja juhiseid täpsustada ning pakkuda üliõpilastele senisest enam võimalusi tutvuda potentsiaalse töökeskkonnaga (sh näiteks töövarju staatuses).

(keskkonnahoid)

Rakenduskõrgharidusõppes tuleks rakendada praktikat täismahus (vähemalt 27 EAP), mitte jagada seda üksikute ainete vahel. Üliõpilastele tuleks välja töötada individuaalsed praktikakavad ning tagada praktika juhendamine ja praktikaaruannete kaitsmine.

(keskkonnahoid)

Praktikakorralduse süsteemi tuleb parandada. Üliõpilased vajavad praktikakohtade leidmisel ja praktika läbimisel rohkem ülikooli abi. Eriti puudutab see välisüliõpilasi. Samuti tuleb tööandjaid praktika õpiväljunditest paremini informeerida. (ärindus ja haldus)

Üliõpilaste **hindamine** ja tagasiside andmine üliõpilaste töödele (5/14) tõstatub ekspertaruannetes ja hindamisotsustes üha sagedamini. Väliseksperdid rõhutavad vajadust tagada hindamise läbipaistvus ja objektiivsus ning rakendada enam kujundavat hindamist:

- tagada üliõpilaste võrdne kohtlemine, rakendades anonüümset hindamist ,
- soodustada õppejõudude koostööd ja formaliseeritumat ning läbipaistvamat lähenemist õppe- ja hindamismeetodite valikule ning õppeainete eesmärgistamisele,
- anda üliõpilastele ka kvalitatiivset tagasisidet, mitte piirduda hindegaga,
- rakendada üliõpilastöödele tagasiside andmisel ühtseid põhimõtteid,
- rakendada (valikulist) topelthindamist.

Et tagada objektiivsus üliõpilaste hindamisel ning anda asjakohast tagasisidet saavutatud õpiväljundite kohta, on soovitatav kehtestada ühtne ja läbipaistev üliõpilaste hindamissüsteem (võttes aluseks näiteks osades Euroopa ülikoolides rakendatavas süsteemi moderation and double marking). Hindamises peaks osalema vähemalt kaks õppejõudu. Hindamiskriteeriumid tuleks lisaks ainekavadele tuua ära ka

tagasisideküsitluste juures ning need peaksid olema õppekavagrupi erialade lõikes võrreldavad. Uut laadi hindamise võiks viia esmalt läbi pilootprojektina, mis rajaks teed edasisele üleülikoolilisele diskussioonile. (keeled ja kultuurid)

Tööandjad tunduvad valdavalt hindavat lõpetajate teadmisi ja oskusi. (26/1)

Lõpetajate töölerakendumise määr on kõrge ning tööandjad on rahul nende erialase ettevalmistuse ja sotsiaalsete oskustega. Samuti on nad hea keeleoskusega ja suutelised töötama ka rahvusvahelises keskkonnas. (ärindus ja haldus)

Tööandjad ja teised huvirühmad toovad esile lõpetanute aina paremat taset, mille eest tuleb tunnustada kõiki, kes on nende õppekavadega seotud. (psühholoogia)

Üliõpilased on üldiselt rahul õpingutega valitud õppekaval (17/1), motiveeritud (19/2) ning tunnustavad avatud suhteid õppejõududega (17/-).

Üliõpilaste üldine rahulolu õppekava, õpetamismeetodite ja õppekeskkonnaga on kõrge. Üliõpilased on motiveeritud ja hindavad õppejõudude sõbralikku ja abivalmis hoiakut. (õigus)

Väljalangevus on Eesti kõrghariduses jätkuv probleem. (4/26)

Probleemiks on üliõpilaste väljalangevus õpingute algusfaasis ja lõputöö kirjutamise ajal. Üliõpilasi tuleks nendel perioodidel paremini nõustada ning paindlikumalt ja individuaalsemalt juhendada. (õpetajakoolitus)

Väliseksperdid pakuvad välja mitmeid lahendusvõimalusi:

- tutvustada õppekavasid üliõpilaskandidaatidele enne sisseastumist, et üliõpilaskandidaat omaks selgemat ettekujutust omandatavast erialast,
- kui vastu on võetus erineva tasemega üliõpilased, siis tuleb luua võimalused nõrgemale grupile intensiivseks järeleaitamiseks õpingute alguses,
- õpetada erialaaineid õpingute esimesel aastal,
- kaasata üliõpilane erialastesse projektidesse õpingute algul,

- võimaldada erialast praktikat õpingute alguses,
- metoodilisemalt juhendada lõputöid (seminarid, individuaalne tagasiside, nõustamine jm)
- kasutada tööde hindamisel senisest enam kujundavat hindamist ja sisulist tagasisidet.

Õppejõudude puhul märgitakse ära orienteeritust teadustööle, õppekavade märkimisväärset seotust teadustööga ning õppejõudude osalust kõrgetasemelistes rahvusvahelistes teadusvõrgustikes. (22/22)

Kõik õppekavad on seotud märkimisväärse teadustegevusega ning üliõpilased on kaasatud teadustegevustesse juba alates bakalaureuseõppe esimesest aastast. (füüsikalised loodusteadused)

Õppekavade läbiviimist toetab rahvusvaheline teadusalane koostöö. Teadustöö tulemusi on avaldatud kõrgetasemelistes rahvusvahelistes ning Eesti ajakirjades. Õppejõudude teadustöösse kaasatakse ka üliõpilasi. (tervishoid)

Õppetööd toetav kõrgel tasemel teadustöö (nt molekulaarses neurobioloogias ja taimebioloogias) pakub huvitavaid uurimistemasid, inspireerib üliõpilasi ning võimaldab juba varakult arendada nende teadustöö alaseid oskusi. (bio- ja keskkonnateadused)

Vajadus on aga süsteemsema personaliarenduse järele. Soovitatakse näiteks koostada õppejõududele personaalsed arenguplaanid. Pedagoogiline enesetäiendus peaks olema kohustuslik kõigile õppejõududele. (7/24)

Välja tuleks töötada terviklik õppejõudude (sh praktikute) professionaalse arengu ja tagasiside süsteem, et parandada nende didaktilisi ja keeleoskusi. Õppejõududel oleks soovitatav võtta aktiivsemalt osa ... poolt pakutavatest pedagoogilistest ja võõrkeelte koolitustest. (õigus)

Vaja on täpsemat, õiglasemat ja läbipaistvamat koormusearvestust õppe-, teadus- ja administratiivtöö osas. Tuleks enam tähelepanu pöörata sellele, et nooremõppejõududel jääks piisavalt aega doktoriõpingute lõpetamiseks. (1/20)

Osade õppejõudude puhul on tõsiseks probleemiks liigne töökoormus. Õppejõudude töökoormus peaks olema ühtlasemalt jaotunud ning jätma õppejõududele piisavalt aega tegeleda erialase teadustegevusega. Et tagada töökoormuse õiglane ja tasakaalustatud jaotus õppejõudude vahel, tuleks vaadata üle ja vajadusel korrigeerida personalihalduse süsteemi. (psühholoogia)

Teadustöö osakaal õppejõudude koormuses on valdavalt väike. Osade õppejõudude õppetöökoormus ei võimalda neil piisavalt uurimistööle keskenduda, mis läbi paratamatult kannatab õppetöö kvaliteet. (õpetajakoolitus)

Koostöö

Koostöö teema tõstatub hindamisaruannetes mitmel tasandil. Nii ülikooliväliste ja siseste huvigruppide kaasamisel õppekavade arendamisse ja elluviimisse kui ka õppejõudude omavaheline koostöö näiteks parimate praktikate jagamisel ja üksteiselt õppimisel. Lisaks vähesele koostööle välisülikoolidega on arenguruumi ka näiteks sama eriala õpetavate Eesti ülikoolide vahel.

Hindamiskomisjonid toovad välja vajaduse kõrgkoolide sihipärase ja formaliseeritud koostöö järele:

- tööandjate, ettevõtete, vilistlastega nii õppekava arenduse, õppetöösse kaasamise (sh praktika) kui õppekava populariseerimise ja teaduskoostöö osas (18/18)

Magistriõppekava toetub ülikooli uurimisrühmade huvile, mis küll tagab õppe- ja teadustöö integreerituse, kuid võib piirata üliõpilaste perspektiive leida tööd väljaspool akadeemilist maailma. Nii bakalaureuse- kui magistriõppe tasandil tuleks koostöös biotehnoloogia ettevõtetega arendada välja õppeained, mis parandaksid lõpetajate võimalusi leida tööd ka väljaspool akadeemiat. (bio- ja keskkonnateadused)

Samas on näiteid ka hästi toimivast koostööst:

Ülikoolil on head sidemed Eesti äriühingutega ning mitmeid ainekursusi viivad läbi erialavaldkonna spetsialistid. Õppejõud on väga motiveeritud ja pühendunud. Muuhulgas on ettevõtjad panustanud äriinkubaatori loomisse, mis võimaldab tudengitel õppetöö raames ehitada üles ja juhtida omaenda ettevõtteid. (ärindus ja haldus)

Instituudi suhtlus vilistlastega toimub läbi hästi organiseeritud ja struktureeritud vilistlasportaali, mille kaudu kogutakse mh regulaarselt statistilisi andmeid õppekavade lõpetajate kohta. /Ülikoolil/on muljetavaldav veebilehekülg, millel on ka eraldi vilistlastele pühendatud rubriik. (transporditeenused)

- õppejõudude vahel (9/11)

Inglise keele õppekavadele võiks kasuks tulla vastastikku toetav koostöö teiste keeleõppe erialadega /.../. Õppejõud peaksid omavahel enam jagama häid praktikaid. (keeled ja kultuurid)

- Eesti kõrgkoolide vahel (1/17)

Noorsootöö õppekavu pakkuvad kõrgkoolid ei tee omavahel piisavalt koostööd. Noorsootöö õppekavade vahelist teabevahetust ja koostööd oleks vaja tugevdada nii Eesti, Euroopa kui rahvusvahelisel tasandil. (sotsiaalteenused) Suurema rahvusvahelise kõlapinna saavutamiseks oleks otstarbekas käivitada ... Ülikooli ja ... Ülikooli õppejõudude ühiseid uurimisprojekte. (humanitaaria)

Et kindlustada nii õppe- kui tõlkemetoodika ja õppe sisu ajakohasus, tuleb laiendada koostööd teiste samas valdkonnas tegutsevate kõrgkoolidega Eestis ja välismaal. (keeled ja kultuurid)

- väliskõrgkoolidega (6/8)

Väga vähesed õppejõud osalevad rahvusvahelistes või Eesti teadusvõrgustikes. See pärsib õppekava teoreetilist arendamist. Vajalik on leida välispartnereid ülikoolides, mis kuuluvad valdkonna juhtivatesse teaduskogukondadesse ning vahendeid õppejõudude osalemiseks nendes võrgustikes ning välisteadlaste kaasamiseks oma õppejõudude doktoritööde juhendamisse. (sotsiaalteenused)

Viide vähesele koostööle kordub enim tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupis. Seejuures on enim viiteid just ebapiisavale koostööle tööandjatega.

Rahvusvahelistumine (17/28)

Õppekavagruppide kvaliteedihindamise otsustes tõstatub läbivaltsarnaselt institutsionaalse akrediteerimise tulemuste analüüsile (Udam, Seema, Mattisen 2015⁴) rahvusvahelistumise teema. Rahvusvahelistumine nii õppekava sisu, kui välisõppejõudude kaasamise (8/26), oma õppejõudude (1/15) ja üliõpilaste mobiilsuse ((4/32), võõrkeeleõppe osas on jätkuvalt Eesti kõrgkoolide arenguvajadus. Vaid mõnel juhul on komisjonid tunnustanud kõrgkoolide tegevust kõrghariduse rahvusvahelisemaks muutmiseks. Eesti kõrgkoolid peaksid pakkuma rohkem ingliskeelseid õppekavasid, mis eeldab nii õppejõudude kui üliõpilaste inglise keele oskuse arendamist. Rohkem tasuks mõelda ka ingliskeelse õppekeskkonna väljaarendamisele. Mobiilsusakende rakendamist õppekavas, kui ühte võimalust rahvusvahelise kogemuse saamiseks, on välja pakkunud mitmed ekspertgrupid. Probleemiks on välisülikoolide ainepunktide ülekandmine ning koduülikooli õppekava ülesehitus, mistõttu üliõpilased kaotavad välisülikooli õppima minnes õpingute ajas. Tundub, et seos on ka õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsuse vahel: kui õppejõud on mobiilsed, siis soodustab see ka üliõpilaste mobiilsust ning vastupidi – kui õppejõud ei ole rahvusvaheliselt mobiilsed, siis on madal ka üliõpilaste motivatsioon omandada rahvusvahelist kogemust. See seos vajaks edaspidi lähemat uurimist.

Rahvusvahelistumise taset tuleks süstemaatiliselt tõsta, sh võimaldada suuremat paindlikkust välismaal omandatud ainepunktide ülekandmisel, suurendada ingliskeelsete õppeainete hulka, edendada õppejõudude välismobiilsust ja pakkuda õppekohti ka välistudengitele. Samuti on soovitatav arendada välja tulemusnäitajad, mille abil tehtud edusamme mõõta. Vilistlaste hinnangul võiks ... käivitada senisest enam rahvusvahelisi õppekavasid. (ärindus ja haldus)

---

⁴ Udam, Maiki; Seema, Riin; Mattisen, Heli (2015). Eesti kõrgharidus institutsionaalse akrediteerimise tulemuste taustal ehk Mida juhid peaksid teadma. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 3(1), 2015, 80–102

Kõrgkoolide tagasiside

EKKA küsib kõrgkoolide tagasisidet pärast kõiki hindamiskülastusi ning korraldab kõrgkoolides ka tagasisideseminare, et teada saada, mis kõrgkoolide hinnangul välishindamises hästi toimib, mida võiks teisiti korraldada, ning mida tuleks olemasolevas välishindamise süsteemis muuta.

Kõrgkoolide tagasiside hindamistele vahetult pärast hindamiskülastust on olnud stabiilselt positiivne. Hindamiskomisjoni koosseisuga on rahul üle 95% komisjoniga kohtunud ülikoolide töötajatest ja üliõpilastest. See rahuolu on aastatega natuke tõusnud. Aastatega on pisut tõusnud ka rahulolu komisjoni ettevalmistusega (2016. a rahul või pigem rahul 97% vastanutest). Komisjonide ajakasutust intervjuude läbiviimisel ning avatud õhkkonda hindab 2016. aastal samuti pisut enam intervjuudel osalejaid kui 2015. aastal (97% ja 99%). Soovitakse, et hindamiskülastuseks oleks rohkem aega, et intervjuud oleksid pikemad ning võimaldaksid enam diskussiooni ning et igal intervjuul osalejal oleks piisavalt aega oma arvamuse avaldamiseks.

Kõrgkoolides toimunud tagasisideseminaridel tõid kõrgkoolid välja eneseanalüüsi protsessi olulisust, rõhutasid kvaliteedihindamise mõju kõrgkoolisisesse koostöö edenemisele, hindasid kõrgelt võimalust saada väliskolleeegidelt ja tööandjate esindajatelt konstruktiivset tagasisidet oma tegevusele. Tööandjatel on huvi osaleda nii komisjonides kui hindamistulemuste vastu seal, kus tööturul on selge referents olemas.

Samas leidsid kõrgkoolide esindajad, et õppekavagrupi kvaliteedi hindamine on väga töömahukas nii kõrgkooli kui hindamiskomisjoni jaoks ning selle tajutud kasutegur õppejõudude jaoks on kohati väike; väiksemate kõrgkoolide puhul on üldosa ja õppekavagrupi tasandi eristamine keeruline, sisulisteks aruteludeks ekspertidega õppekavade tasandil on liiga vähe aega; suurte õppekavagruppide puhul jääb tagasiside õppekava tasandil suhteliselt pinnapealseks.

Ülikoolide hinnangul kattuvad õppekavagruppide kvaliteedihindamine, institutsionaalne akrediteerimine ja teaduse evalveerimine liialt.

Tulenevalt sellest, et hindamiste üks ring on läbi saamas, ning täpselt samamoodi jätkata ei ole mõistlik, kutsus EKKA 2016. aasta lõpus kokku erinevate huvipoolte esindajatest koosneva arendustöörühma, mille ülesanne oli analüüsida seni rakendatud

kõrghariduse välishindamise süsteemi toimivust, kõrgkoolide jt huvirühmade tagasisidet ning töötada välja ettepanekud kvaliteedihindamise süsteemi uuendamiseks⁵.

Kokkuvõte

2015.⁶ ja 2016. aastal andsid väliseksperdid tagasisidet 338 õppekavale kokku 21 õppekavagrupis, 6 ülikoolis ja 7 rakenduskõrgkoolis.

Eesti kõrgkoole väisanud eksperdid leiavad terve rea Eesti kõrghariduse tugevusi. Näiteks jagub kiidusõnu ajakohasele õppetaristule – laboritele ja raamatukogudele, õppejõudude kvalifikatsioonile, teadustöö tasemele ning motivatsioonile, kaasaegsete õppemeetodite, sh e-õppe rakendamisele, praktikakorraldusele ja koostööle tööandjatega. Üliõpilased on motiveeritud ja hindavad häid suhteid õppejõududega ning paindlikke õppevorme. Nii mõnigi kõrgkool sai tunnustada ka väga enesekriitilise eneseanalüüsi eest.

Ekspertide poolt antud soovitude põhjal võib öelda, et kõrghariduse kvaliteedi edendamiseks on Eesti kõrgkoolides esmajoones vaja:

1) ...rakendada strateegilisemat lähenemist õppekavade arendamisele ja elluviimisele. Tagada, et õppekavadel on pikemaajalisem visioon ja tegevuskava, mis suhestub ülikooli üldiste püüdlustega; et õppekava juhtidel on selge roll (ka aeg ja mandaat), et arendustesse kaasatakse (süsteemselt) üliõpilasi, tööandjaid, vilistlasi, ja tehakse koostööd oma ülikooli teiste üksuste, teiste ülikoolidega Eestis ja välismaal.

2) ...läheneda õppejõudude arendamisele komplekselt.

See tähendab õppejõudude pidevat ja eesmärgipärast enesetäiendamist sh kaasaegsete pedagoogiliste oskuste arendamist; koormuse selget, mõistlikku ja paindlikku jaotust õppejõu erinevate rollide vahel ning õppejõudude töö tagasisidestamist, üksteiselt õppimist ja hindamist.

3) ...pöörata suuremat tähelepanu rahvusvahelistumisele – rahvusvahelisele komponendile õppekavades, õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsusele, välisõppejõudude kaasamisele, mobiilsusakende loomisele õppekavas.

---

⁵ Uue kontseptsiooni kohta vt lähemalt [Kõrghariduse välishindamise uue kontseptsiooni väljatöötamise protsess ja tulemused](#) (seisuga august 2017).

⁶ 2015. aasta hindamiste kokkuvõte vt <http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/%C3%95KH-kokkuv%C3%B5te-2015veebi.pdf>

5) ... tagada üliõpilaste hindamise läbipaistvus ja objektiivsus ning rakendada enam kujundavat hindamist.

4)... tegelda süsteemselt väljalangevuse vähendamisega.